

**БРАНИМИР СЪБЕВ
НЕОБИЧАЙНО
ПРЕДЛОЖЕНИЕ**

chitanka.info

Камен отвори очите си и полежа известно време, докато светът спре да се върти около него. Всъщност, не спря напълно — в мрачното небе над главата му, оцветено във всички нюанси на лилавото, бавно се вихреше нещо като гигантски водовъртеж. От време на време в него проблясваха светкавици и се чуваше глух, далечен тътен.

Бившият бизнесмен се надигна и огледа наоколо. Лежеше на нещо като скален олтар с размери приблизително метър на два. Беше облечен в пижамата си и наметнат със синия болничен халат, както помнеше за последно. Какво бе станало с болница Токуда, с д-р Иванов, къде бяха всички? Камен внимателно слезе от ложето, боейки се отново да не му се завие свят. За съжаление, чехлите му ги нямаше — налагаше се да стъпва бос по студените камъни.

Олтарът, на който лежеше преди малко, бе разположен в центъра на кръгла платформа, голяма горе-долу колкото заседателната зала на фирмата му. Ръбовете на платформата бяха отрупани с множество статуи, пиедестали, колони, арки, дори парчета от стени. Всичко това бе толкова плътно наблъскано едно до друго и така гъсто обрасло с бръшлян, че Камен изобщо не можеше да види какво има от другата страна. Сякаш се намираще на дъното на гигантска, странна керамична чаша.

Погледът му се спря на грозно демонично лице, изваяно в една от колоните. Внезапно лицето оживя, отвърна на погледа му и тънките устни се разтеглиха в подигравателна усмивка. После нагло му смигна.

Камен изохка и припадна.

Свести се след малко. Беше се озовал отново на олтара, но нещо ставаше — някой го бе хванал за краката и дърпаше насам-натам. Камен се надигна на лакти и се опули невярващо.

Досами нозете му се бяха появили ангел и дявол. Бяха точно такива, каквито си ги бе представял винаги — единият с червена кожа, рога и ципести криле на гърба, а другият в светла роба, с чисто лице и бели крила, подобни на гълъбови. Всеки го бе наградил за глезените, буташе другия със свободната си ръка и се караха, все едно бяха на пазара:

— Дай ми го, той е мой! Махай се оттук, пернатко!

— Долу ръцете, адско изчадие! Той е за Рая! Умря едва на четирийсетия си рожден ден!

— Ама си поживя хубаво дотогава, нали? Нищо не му е липсвало, никога!

— Той имаше две сладки близначки и красива, предана жена!

— На която не спря да изневерява и след брака, заради което се разведоха! За Ада е! Едва завършил университета пусна такива връзки да се уреди на хубава работа, че уволниха нарочно едно момче, за да заеме неговото място!

— След което израсна във фирмата, на която е вече шеф и намери работа и хляб за десетки други!

— Алчен гъз като него не спря цял живот да ламти за пари! Пари, които начупи по скъпи курви, тузарски питиета и комар!

— А колко от тези пари дари на домове за сираци? А детето, чийто живот спаси, плащайки изцяло скъпоструващата операция в Германия?

— Дете ли? Не ме размивай! Когато беше на екскурзия в Тайланд преспа с дванайсетгодишна азиатка!

— А когато се върна от екскурзията рискува живота си, за да спаси от изнасилване момиче, което не беше много по-голямо!

— Заради страстта си да кара мерцедеса с над двеста накрая уби един моторист на магистралата! Момчето бе така обезобразено, че родната му майка едва го идентифицира! А той плати, на когото трябва и се отърва само с условна!

— След което гузната му съвест го мъчи години наред и му докара рак, който го вкара в гроба!

— РАЗКАРАЙТЕ СЕ, ГЛУПАЦИ. ОМРЪЗНА МИ ОТ ВАС.

Задгробният глас, който внезапно се разнесе, сгърчи бръшляна по камъните и караше мрака да отстъпва уплашено назад. От сенките се материализира ужасяваща фигура, висока над три метра, загърната в черна роба с качулка. Тя махна с костеливата си ръка и всичките статуи, колони и прочее, които обграждаха мястото, се сринаха назад, разкривайки невероятна панорама.

Камен зяпаше смаяно, отказвайки да повярва на гледката. Пред него се ширеше безкрайна пустош с цвят на охра, в която не вирееше абсолютно нищо. Цялата суха земя бе покрита само с камъни и скали от пясъчник, сред които тук-там горяха гигантски пурпурни огънове.

Единственото, което разнообразяваше пейзажа, бяха високите като кули метални пилони, отстоящи на неколкостотин крачки един от друг. Бяха направени от нещо като месинг и всеки завършваше на върха с кръгла платформа. Мъжът осъзна, че се намира точно на един от тези пилони.

Гигантската фигура, която можеше да бъде само един възможен персонаж, за който Камен не искаше и да мисли, пляскаше с гигантските си костни ръчища и гонеше дявола и ангела, сякаш бяха пилци, влезли в чужд двор.

— КЪШ! ЧУПКАТА ОТТУК!

— Ще видиш ти, като кажа на шефа — несмело се заканваше дяволът, отстъпил досами ръба. — Такива хич не му минават...

— Как смееш да се държиш така с Божи пратеник! — пискаше с тънкия си гласец ангелът. — Ще отговаряш пред Него!

Полите на черната роба се надигнаха и оттам се показва стъпало на крак, който ако беше облечен в плът сигурно щеше да се нуждае минимум от 65-и номер обувки. Злокобната фигура замахна с него и изрита инкарнациите на доброто и злото от платформата. Подсмърчайки, ангелът размаха криле и се насочи нагоре към гигантския водовъртеж, а неговият архивраг полетя надолу, сипейки хули и проклетия, и се заби право в един от разгорените огньовете.

— ПУКА МИ ЗА НАЧАЛНИЦИТЕ ВИ! — извика след тях съществото. — КОЙТО МЕ Е СРЕЩАЛ, ДОБРО НЕ Е ВИДЯЛ.

Камен зяпаше възправеното до него създание, изгубил ума и дума от смайване. Нямаше никакво съмнение, сега отблизо го виждаше много добре — беше си гигантски човешки скелет. Дрипавата му роба бе прокъсана на много места, от които стърчаха кокали. В кухите орбити на черепа му вместо очи тлееха мътни червени пламъчета.

Скелетът се надвеси над него и го изгледа преценяващо като опитен ентомолог, попаднал внезапно на рядък екземпляр. После му рече:

— ДОБЪР ДЕН СЕ КАЗВА.

Камен се стресна и наведе виновно глава, след което измърмори:

— Добър ден.

— А, ТАКА Е ПО-ДОБРЕ.

Зловещият събеседник прекара длан по олтара, изтръгвайки от камъка глухо стържене и се запъти с тракащи стъпки към ръба на

платформата. Приклекна и започна внимателно да оглежда, явно проверявайки нещо, което виждаше само той. Мъжът събра смелост и попита:

— Ти, такава... Смъртта ли си?

— МХМ — отвърна разсеяно съществото.

— Ама... Наистина ли си Смъртта? Там, с косата, дето взема душите на умрелите?

Запитаният най-после се изправи и благоволи да се обърне към Камен. Цялата му същност излъчваше досада. Щракна с пръсти и от нищото в ръцете му се материализира висока колкото него коса с бляскаво, явно поддържано острие.

— АЗ СЪМ СМЪРТТА — увери го той, докато крачеше, без да бърза към парализирания от страх мъж. — ИМАМ МНОГО ИМЕНА. НАРИЧАЛИ СА МЕ ОЩЕ АНУБИС, ТАНАТОС, АЗРАЕЛ, МИХАИЛ, ЯМА, ХЕЛ, ШИНИГАМИ, ВЕТИС, ЕРЛИК, САМАИЛ, НАМТАР, МУТУ, ОРКУС, САУИН, МАЛАК АЛМОТ, МИКТПАНТЕКУТЛИ, ЮМ КИМИЛ И КАК ЛИ ОЩЕ НЕ. ДОРИ АЗ НЕ ПОМНЯ ВСИЧКИТЕ СИ НАЗВАНИЯ. НО ДНЕС СЪМ ИЗВЕСТЕН ПРОСТО КАТО СМЪРТТА, ИЛИ ЖЪТВАРЯ. ДОВОЛЕН ЛИ СИ?

Камен се взря в инструмента на събеседника си и изтръпна — дръжката на косата бе направена от преплетени бедрени кости, а самият гриф на острието бе увенчан с няколко човешки черепа. Смъртта се ухили ужасно:

— НЕ СЕ ШАШКАЙ. ПРОСТО РЕКВИЗИТ.

Мъжът направи жест с ръка, сякаш искаше да обхване всичко наоколо.

— Това... Адът ли е?

— НЕ ТОЧНО. МЯСТОТО, КЪДЕТО СЕ НАМИРАМЕ, МОГА ДА НАЗОВА НАЙ-ОБЩО КАТО ЧИСТИЛИЩЕТО. ТОВА Е ГАРА РАЗПРЕДЕЛИТЕЛНА ЗА ДУШИ.

— Значи съм мъртъв?

— ДА.

Камен се хвана за главата, зашеметен от недвусмисления отговор. Приседна на скалното ложе и постоя малко така. Жътварят използва паузата и порови в диплите на робата си, докато измъкна оттам тлъста пура. Отрязва крайчето ѝ на косата и после завря пурата в

лявото си око. Пое няколко пъти въздух през кухнята, разгаряйки тлеещото пламъче, докато разпали тютюна както трябва.

— Как се случи? — тихо попита душата.

Смъртта сви рамене и изпусна облак дим. В безкрайно дългите му пръсти, които имаха двойно повече фаланги от нормалното, солидната пура изглеждаше като тънка дамска цигара.

— АМИ, КАК. МНОГО КЪСНО ТИ ОТКРИХА ТУМОРА И ТОЙ ВЕЧЕ БЕ НАПРАВИЛ ДОСТАТЪЧНО РАЗСЕЙКИ. РЯЗАХА ТЕ ДОКТОРИТЕ, МЪЧИХА ТЕ, НАПРАВИХА КАКВОТО МОЖАХА, НО НАКРАЯ ТЯЛОТО ТИ НЕ ИЗДЪРЖА, ПРЕДАДЕ СЕ И ТИ УМРЯ НА ОПЕРАЦИОННАТА МАСА. ТОВА Е.

Бившият бизнесмен мълчеше. Реши да смени темата и посочи към другите платформи, където нещо се движеше, но не можеше да определи какво точно.

— Там какво става?

— А, ТОВА ЛИ? ТАМ ИМА ДРУГИ ДУШИ КАТО ТЕБ. ДО ВСЕКИ СЕ Е ПОЯВИЛ ПО ЕДИН АНГЕЛ И ДЯВОЛ КАТО ТИЯ, КОИТО ИЗГОНИХ И СЕГА ГИ ИЗКУШАВАТ, УМОЛЯВАТ, ЗАПЛАШВАТ, СКЛЮЧВАТ СДЕЛКИ И ПРОЧИЕ ПОДОБНИ ГЛУПОСТИ. В КРАЯ НА КРАИЩАТА, НЕ МОЖЕ ДА ПРЕКАРАШ ЦЯЛА ВЕЧНОСТ ТУК, ТРЯБВА ДА ОТИДЕШ В РАЯ ИЛИ В АДА.

— Защо?

— ТАКИВА СА ПРАВИЛАТА — търпеливо обясни Смъртта. — ВИЖДАШ ЛИ, ТУК ПОПАДАТ СРАВНИТЕЛНО МАЛКО ДУШИ. ПОВЕЧЕТО ХОРА СА ИЛИ ДОБРИ ПО ПРИРОДА, ИЛИ АБСОЛЮТНИ ЗАДНИЦИ. ТОЕСТ, ЯСНО Е КОЙ ЗАКЪДЕ Е. НО ИМА И ЕДИН МАЛЪК ПРОЦЕНТ КАТО ТЕБ, КОИТО ПРЕЗ СЪЗНАТЕЛНИЯ СИ ЖИВОТ СА ПРАВИЛИ И ДОБРО, И ЗЛО СРАВНИТЕЛНО ПОРАВНО И Е МНОГО ТРУДНО ДА БЪДАТ РАЗПРЕДЕЛЕНИ. ЗАТОВА ПРЕДСТАВИТЕЛИТЕ НА РАЯ И АДА ИДВАТ ТУК И ПРИЕМАТ ОЧАКВАН ЗА ДУШАТА ВЪНШЕН ВИД, СТРЕМЕЙКИ СЕ ВСЕКИ ДА ГО ЗАВЛЕЧЕ В СВОИТЕ СЕЛЕНИЯ. ПО СЪЩАТА ПРИЧИНА МЕ ВИЖДАШ И МЕН ТАКА — В ПРЕДСТАВИТЕ ТИ АЗ СЪМ ТОЧНО ТАКЪВ, КАКЪВТО ИЗГЛЕЖДАМ В МОМЕНТА.

— Поправи ме ако греша, но онзи водовъртеж в небето е вратата към рая, а през тези хиляди огньовете може да се озовеш в пъкъла?

— ТОЧНО ТАКА. НО НЕ СЕ УЧУДВАЙ — ПЪТИЩА КЪМ АДА ИМА МНОГО, ПЪТЯТ КЪМ РАЯ Е ЕДИН. ПРОСТО Е.

Камен премисляше трескаво. Накрая реши да рискува и да играе вабанк.

— Какво искаш от мен?

Смъртта се ухили.

— ДА СИ ДОЙДЕМ НА ДУМАТА. БИЗНЕСМЕН И НА ОНЯ СВЯТ, А? НИЩО, НИЩО, ТАКА Е ПО-ДОБРЕ...

Жътваря щракна с пръсти и косата се дематериализира. После бръкна в разбридания си джоб и извади оттам парцалив тефтер с черна кожена подвързия. Разлисти го, намери необходимата страница и зачете:

— КАМЕН ИВАНОВ ВЕЛИКОВ, РОДЕН НА 17 ЮНИ 1971 ГОДИНА В ГРАД СОФИЯ. ЗАВЪРШВА ТЕХНИЧЕСКАТА ГИМНАЗИЯ, ПОСЛЕ ОТБИВА ВОЕНЕН ДЪЛГ В ПОДЕЛЕНИЕ 34340 — ГОРНА БАНЯ. ДОКАТО СЛЕДВА ФИНАНСИ В УНСС СЕ ЗАПОЗНАВА С БЪДЕЩАТА СИ СЪПРУГА ЮЛИАНА, С КОЯТО СЕ ОЖЕНВАТ МАЛКО СЛЕД КАТО ЗАВЪРШВАТ. БЛАГОДАРЕНИЕ НА ПАРИТЕ И ВРЪЗКИТЕ НА БАЩА СИ НАМИРА РАБОТА, УРЕЖДА И ЖЕНА СИ, РАЖДАТ ИМ СЕ ДВЕ МОМИЧЕНЦА, ДРЪН-ДРЪН, ОСТАНАЛОТО ГО ЧУ ОТ ДВАМАТА МУХЛЪОВЦИ, КОИТО ИЗРИТАХ ОТТУК.

— Нужно ли е да си такъв задник? — внезапно възропта Камен и сам се учуди на дързостта си. Смъртта го гледаше внимателно. — Ако не те срам от мен или от тях, засрами се поне от Бог!

Гигантският скелет се надвеси над Камен и му хвърли такъв поглед, че го накара да се смрази чак до пръстите на краката.

— БОГ ЛИ? — попита Смъртта. — ИМАШ ЛИ СИ НА ИДЕЯ КОЛКО БОГОВЕ СЪМ НАДЖИВЯЛ? КОЛКО БОЖЕСТВА, РЕЛИГИИ И ЦИВИЛИЗАЦИИ? И КОЛКО ОЩЕ ЩЕ НАДЖИВЕЯ ТЕПЪРВА? НЯМА НА ЗЕМЯТА БОГ, ДЕМОН ИЛИ ПРЕДСТАВИТЕЛ НА ВИСША СИЛА, КОЙТО НАКРАЯ ДА НЕ СЕ СРЕЩНЕ С МЕН, НЕЗАВИСИМО КОГА, НЕЗАВИСИМО КОЛКО Е МОГЪЩ, И ЗНАЕШ ЛИ КАКВО?

Съществуващото прибра тефтера обратно и издуха облак зловонен дим право в лицето на мъжа, карайки го да се закашля.

— ДОСЕГА НИКОЙ НЕ МЕ Е ПОБЕЖДАВАЛ. ПРОСТО НЯМА КАК.

— Що за боклук е това, което пушиш? — запита душата, триейки насълзените си очи. — Имам чувството, че ако си дръпна веднъж, и ще умра за втори път.

Смъртта разпери ръце, излагайки на показ прокъсаната си роба.

— ТАКА КАТО МЕ ГЛЕДАШ, МОГА ЛИ ДА СИ ПОЗВОЛЯ НЕЩО ПО-ТАКА? ПО РОЖДЕНИЕ НЯМАМ ПРАВОТО ДА БЪДА БОГАТ. ДА СИ БЕ СЛОЖИЛ В ДЖОБА НЯКОЯ ОТ ЛЮБИМИТЕ КОХИБА, КАТО ТРЪГНА ДА МРЕШ. ТЪКМО И АЗ ЩЯХ ДА СЕ ПООБЛАЖА.

Камен реши да смени темата.

— Доста си циничен, като се има предвид същността ти. Не би ли трябвало да си малко повече... философ?

— БЯХ — призна Смъртта. — ДОПРЕДИ ОКОЛО ВЕК...

Жътваря приседна на каменното ложе и зарея поглед нанякъде. Мина известно време, преди отново да заговори:

— ВИЖДАШ ЛИ, АЗ СЪМ ТУК ОЩЕ ОТ ЗОРАТА НА ВРЕМЕТО. В МОМЕНТА, В КОЙТО НА ЗЕМЯТА СЕ Е ЗАРОДИЛ ЖИВОТ, ТОГАВА СЪМ СЕ ПОЯВИЛ И АЗ. С ДРУГИ ДУМИ, АЗ СЪМ СТАР. МНОГО СТАР — ИМА ГОРЕ-ДОЛУ ТРИ МИЛИАРДА И ПОЛОВИНА ГОДИНИ, ОТКАКТО СКИТАМ МЕЖДУ СВЕТОВЕТЕ. ПО МОИ МЕРКИ ДЕСЕТКИТЕ МИЛИОНИ ГОДИНИ, ПРЕЗ КОИТО НА ЗЕМЯТА ВЛАСТВАХА ДИНОЗАВРИТЕ, ЗА ТЕБ СЕ РАВНЯВАТ НА ВРЕМЕТО, КОЕТО СИ ПРЕКАРАЛ В ГИМНАЗИЯТА. ХИЛЯДОЛЕТНАТА ЦИВИЛИЗАЦИЯ НА ДРЕВЕН ЕГИПЕТ — ВСЕ ЕДНО СИ ПИЛ КАФЕ В КВАРТАЛНОТО БАРЧЕ. ГОДИНИТЕ, КОИТО СИ БИЛ В УНИВЕРСИТЕТА ЗА МЕН СА БИЛИ КАТО СКУЧНА ПРОЗЯВКА. НАИСТИНА, БЯХ ФИЛОСОФ И ТОВА МИ ПОМОГНА МНОГО. НО... ПРОСТО МИ МИНА ВРЕМЕТО ЗА ТОВА.

— Какво те накара да се промениш — несмело продължи Камен.

— КАКВО ЛИ? — изненада се Жътваря. — ВИЕ ХОРАТА, КАК КАКВО? ЗАРАДИ ВАС СЪМ ТАКЪВ. НЕ СПИРАМ ДА СЕ ЧУДЯ КАК Е ВЪЗМОЖНО ДА СТЕ ТАКИВА ИДИОТИ!

Жътваря бе станал и гневно ръкомахаше пред сащисаната душа.

— ЗАПОЧНАХТЕ ВОЙНИ, КОИТО ЗАСЕГНАХА И ПРОМЕНИХА ЦЕЛИЯ СВЯТ! ИМАТЕ ЗАПАС ОТ ОРЪЖИЯ, ДОСТАТЪЧЕН ДА РАЗПРАШИ ЗЕМЯТА ИЗ КОСМОСА. НЯКОИ ХОРА СЪЗДАДОХА ИЗКУСТВЕНО ВИРУСИ, ЗА ДА МОГАТ ДРУГИ ДА ПЕЧЕЛЯТ. МИЛИАРДИ СТРАДАТ, ЗА ДА МОГАТ ЕДИНИЦИ ДА ПРИТЕЖАВАТ БЛАГА, КОИТО НЯМА КАК ДА ОПОЛЗОТВОРЯТ. ПОБЪРКАНИ ИДИОТИ СТОЯТ НАЧЕЛО НА ДЪРЖАВИ И БИЧУВАТ ЦЕЛИ НАЦИИ В ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА ДЕСЕТИЛЕТИЯ. НЯМАТЕ СРАМ ДА ИЗКОПНИТЕ ДИВИДЕНТИ ОТ ВСИЧКО — КОНФЛИКТИ, СТРАДАНИЯ, МИЛОСЪРДИЕ... И ЗА КАКВО Е ВСИЧКО ТОВА?

Смъртта бръкна в джоба на болничния му халат и размаха костен юмрук пред лицето на мъжа. Камен внезапно си спомни, че там е рестото от киселото мляко, което си купи за закуска — продавачката в болничната лавка се извини, че е прекалено рано и от петте лева, които ѝ даде, му нарина куп стотинки. Жътваря разтвори длан и монетите тъжно зазвъняха по камъните.

— ПАРИ — изплю думите с погнуса той. — НА ВСИЧКО СТЕ ГОТОВИ, САМО И САМО ДА ПРИТЕЖАВАТЕ МАЛКО ПОВЕЧЕ ФИНИКИЙСКИ ЗНАЦИ. ПРИЗНАВАМ, НА МОМЕНТИ ИЗУМЯВАТЕ ДОРИ МЕН — ТАКИВА НЕЩА И ПРЕЗ СРЕДНОВЕКОВИЕТО НЕ СЪМ ВИЖДАЛ. ГЛАДЪТ, МИЗЕРИЯТА И БОЛЕСТИТЕ СА ПОВСЕМЕСТНИ, А ВИЕ РАЗВИВАТЕ ТЕХНОЛОГИИТЕ С БЕСНИ ТЕМПОВЕ. ЗАМИСЛИ СЕ КОЛКО СТЕ БЕЗСИЛНИ СРЕЩУ ГНЕВА НА ПРИРОДАТА ВЪПРЕКИ ЦЯЛАТА ТАЗИ ТЕХНИКА. ДОКЪДЕ СТЕ СЕ РАЗВИЛИ В ТАКЪВ СЛУЧАЙ?

Камен си замълча за момент, но реши да отстоява позицията си докрай:

— Не е точно така, и ти го знаеш. Все още има добри хора, даже повечето са такива. Специално обикновеният човек...

— АХ, ДА, ОБИКНОВЕНИЯТ ЧОВЕК — прекъсна го Смъртта. — ЗАКЪДЕ СМЕ БЕЗ НЕГО. ОБИКНОВЕНИЯТ ЧОВЕК, КОЙТО ТЪРПИ ВСИЧКО — ДА ЖИВЕЕ В МИЗЕРИЯ, МАЧКАН, УНИЖАВАН И ЛЪГАН. ЗАЕДНО С ПАРТНЬОР, КОЙТО НЕ МУ ПАСВА И ПОСТОЯННО ГО ТОРМОЗИ. НО ТАКЪВ Е ЖИВОТЪТ НА МРАВКИТЕ — ДА СЕ УТЕШАВАТ С ЧУЖДТО НЕЩАСТИЕ И ДА СЕ САМОЗАЛЪГВАТ, ЧЕ ДЕЦАТА ИМ ЩЕ ЖИВЕЯТ ПО-ДОБРЕ

ОТ ТЯХ. СЪЩИТЕ ДЕЦА, КОИТО ОБИКНОВЕНИЯТ ЧОВЕК ПРОДЪЛЖАВА ДА СЪЗДАВА С ТЕМПОВЕ, СЯКАШ ГИ ПРАВИ НА ПОТОЧНА ЛИНИЯ. ЕТО ТОВА ВЕЧЕ ГО ПРИЗНАВАМ НА ОБИКНОВЕНИЯ ЧОВЕК — БЕДЕН, МРЪСЕН, ГЛАДЕН, БЕЗ РАБОТА, БЕЗ ПЕРСПЕКТИВИ, АТАКУВАН ПО ВСИЧКИ ФРОНТОВЕ, НО НАПУК НА ТОВА ПРАВИ НОВИ И НОВИ ДЕЦА И ОЦЕЛЯВА, ЗА ДА УМНОЖАВА НАСЕЛЕНИЕТО НА ПЛАНЕТАТА. КАК ГО ПОСТИГА? СЯКАШ С МАГИЯ...

— Добре де, прав си — махна с ръка Камен. — Да, такива сме хората. Да, това не е правилно. Но такава е положението. Какво очакваш да се направи по въпроса?

Жътваря засмука за последно угарката, която вече не бе по-дълга от два-три сантиметра и облъхна душата с димен облак, грамаден като кон.

— АМИ ДА ПРОМЕНИМ ШИБАНОТО ПОЛОЖЕНИЕ, КАМЕНЕ. КАКВО ЩЕ КАЖЕШ?

Мъжът постоя няколко секунди, отказвайки да повярва на ушите си.

— Чакай малко, правилно ли те разбрах? Да го променим НИЕ? Аз и ти? Как очакваш да стане това? Аз съм мъртъв, а ти... ти си Смъртта, ега ти. Поправи ме ако греша, но нямаш правото да се месиш в човешките деяния, били те правилни или не. Така ли е?

— ДА, ТАКА Е — кимна Жътваря и изстреля с два пръста фаса си през платформата. — НЯМАМ ПРАВО ДА СЕ МЕСЯ В ХОРСКИТЕ РАБОТИ, НЯМАМ ПРАВО И ДА ВЪРША МНОГО ДРУГИ НЕЩА. НО, ВИЖДАШ ЛИ, КОГАТО СКИТАШ МИЛИАРДИ ГОДИНИ ПРЕЗ СВЕТОВЕТЕ, ОБРЕЧЕН ДА СИ ВИНАГИ САМ, БЕЗ ПРАВО НА ИЗБОР, ПОНЕСЪЛ БРЕМЕТО НА ХИЛЯДИ ОГРАНИЧЕНИЯ И ОТНЕМЕШ НЕИЗБРОИМО КОЛИЧЕСТВО ЖИВОТИ, НАКРАЯ ЗАПОЧВАШ ДА СИ ЗАДАВАШ ВЪПРОСИ. ЕДНИ ВЪПРОСИ, НА КОИТО И БОГОВЕТЕ НЕ ЗНАЯТ ОТГОВОРА. ЗАТОВА СЪМ РЕШИЛ ДА СЛОЖА КРАЙ И ВЕДНЪЖ И АЗ ДА НАРУША ПРАВИЛАТА.

Камен зяпаше, мъчейки се да вникне в замисъла на събеседника си.

— Ами хубаво тогава, пожелавам ти успех. Но аз за какво съм ти?

Съществува навря лицето си в Каменовото.

— ТИ ЩЕ БЪДЕШ МОЯТ ИНСТРУМЕНТ. НЯМАМ ПРАВО ДИРЕКТНО ДА СЕ МЕСЯ — СРЕЩУ ТОВА СТОЯТ ВСЕЛЕНСКИ ЗАКОНИ, КОИТО ДОРИ АЗ НЯМА КАК ДА НАРУША. НО ДА СЕ НАМЕСЯ ИНДИРЕКТНО, НАПРИМЕР ЧРЕЗ НЯКОГО, ТАКА ВЕЧЕ МОЖЕ ДА ЗАОБИКОЛИМ ПРАВИЛАТА. ПРЕДЛАГАМ ТИ ДА МИ СТАНЕШ ПОБОРНИК, КАМЕНЕ. ПОБОРНИК НА СМЪРТТА. КАК ТИ ЗВУЧИ?

Мъжът постоя няколко секунди замислен. После попита:

— В какво ще се изразява моята дейност като... твой поборник?

Смъртта се ухили.

— АМИ ЩЕ ВЪРШИШ ЧАСТ ОТ МОЯТА РАБОТА, БЕ. ЩЕ УБИВАШ. НО НЕ КОСВЕНО КАТО МЕН, А ДИРЕКТНО. ЩЕ ПРОЧИСТИШ ЗЕМЯТА ОТ БОКЛУЦИ — ПРОДАЖНИ И КОРУМПИРАНИ ДЪРЖАВНИЦИ, ПОЛИТИЦИ, ЧЛЕНОВЕ НА ТАЙНИ ОБЩЕСТВА, АЛЧНИ ЕКСПЛОАТАТОРИ, ПАТОЛОГИЧНИ ЗЛОДЕИ И НЕПОДЛЕЖАЩИ НА ПРОМЯНА ПРЕСТЪПНИЦИ, ПСИХОПАТИ, КУКЛОВОДИ... ВСИЧКИТЕ ЩЕ ГИ ИЗПРАТИШ ТАМ, КЪДЕТО ИМ Е МЯСТОТО. В АДА Е ШИРОКО, НЕ СЕ ПРИТЕСНЯВАЙ, ЩЕ СЕ СЪБЕРАТ.

Камен трескаво мислеше.

— А какво ще получа в замяна?

Жътваря разпери ръце.

— ВСИЧКО. ЩЕ ТЕ ДАРЯ С БЕЗСМЪРТИЕ И ВЕЧНА МЛАДОСТ, ЩЕ БЪДЕШ НЕНАРАНИМ, ИМУНЕН, НА КАКВОТО СЕ СЕТИШ. СИЛАТА И БЪРЗИНАТА ТИ ЩЕ РАЗПРЪСКВАТ ЦЕЛИ АРМИИ, УДОВОЛСТВИЯТА И ИЗКУШЕНИЯТА НА ТОЗИ СВЯТ ЩЕ БЪДАТ ВИНАГИ НА ТВОЕ РАЗПОЛОЖЕНИЕ. ЩОМ ТЕ ВИДЯТ, ХОРАТА ЩЕ СЕ ПРОСВАТ ПО ОЧИ, А ИМЕТО ТИ ЩЕ БЪДЕ ИЗГОВАРЯНО ШЕПНЕСКОМ СЪС СТРАХ И ПОЧИТ. ЦЯЛАТА ЗЕМЯ ЩЕ БЪДЕ В КРАКАТА ТИ И ТИ ЕДИНСТВЕН ЩЕ ВЛАСТВАШ НАД НЕЯ. Е, С МОЯТА БЛАГОСЛОВИЯ, РАЗБИРА СЕ.

— К-как ще променя положението точно аз? — заекна Камен.

— С ТОВА.

Смъртта светкавично се омота в робата си като пашкул, после вихрено разтвори полите и подаде на мъжа меч. Душата го пое, изпълнена със страхопочитание. Дръжката бе направена от сплетени

кости с формата на кръст, в чийто център се мъдреше миниатюрен човешки череп. От него излизаше острието — дълго и черно, неспиращо да бълва потоци мрак. Ръбът му бе невидим — толкова бе остро.

— ТОВА Е МЕЧЪТ МОРДЕСУР — гордо каза Жътваря. — ПРАВИХ ГО В ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА ВЕКОВЕ. ИЗКОВАН Е В ОГНЬОВЕТЕ НА ГОЛЕМИЯ ПОЖАР В ЛОНДОН ОТ СТОМАНАТА НА МЕЧОВЕТЕ НА ВСИЧКИ САМУРАИ, ОТНЕЛИ САМИ ЖИВОТА СИ. ВЛЯХ В СЪРЦЕТО МУ ПО КАПЧИЦА ОТ КРЪВТА НА ВСИЧКИ ТИРАНИ, ЖИВЕЛИ НЯКОГА И ГО ХВЪРЛИХ ДА ОБИКОЛИ ЗЕМЯТА, ЗА ДА ПОПИЕ В СЕБЕ СИ ОТ ЦЯЛАТА ЗАВИСТ, ЗЛОБА И ОМРАЗА, КОИТО СЕ СТЕЛЯТ ПОДОБНО НА МЪГЛА И ДО ДНЕС. НАКРАЯ ГО ЗАКАЛИХ В СЪЛЗИТЕ НА ВСИЧКИ ХОРА, ПРОЛЕТИ ОТ МЪКА ПО БЛИЗКИТЕ, ИМ ЗАГИНАЛИ ОТ ЧУМАТА. ТОЛКОВА Е МОГЪЩ, ЧЕ ПРОНИЖЕ ЛИ НЯКОГО НАРУШАВА ПРИЧИННО-СЛЕДСТВЕНИТЕ ВРЪЗКИ НА ВРЕМЕ-ПРОСТРАНСТВОТО И ПРАВИ ТАКА, ЧЕ ЗАГИНАЛИЯТ ОТ ТОВА ОСТРИЕ ДА ИЗЧЕЗНЕ НЕОБРАТИМО, ИЗТРИВА ГО ОТ ИСТОРИЯТА И СПОМЕНИТЕ, ПРАВИ ТАКА, ЧЕ НИКОГА ДА НЕ ГО Е ИМАЛО.

— Уау — успя единствено да смотолеви Камен. — Сериозна работа.

— И ОЩЕ КАК. Е, КАКВО СТАВА — ПРИЕМАШ ЛИ ОФЕРТАТА МИ?

Камен нарочно забави отговора си, за да събере кураж.

— Преди да приема каквото и да е, искам да знам истинските ти мотиви — започна той и се приближи до Жътваря. — Не ме залъгвай, че правиш всичко това от желание доброто отново да зацарува. Живял си твърде дълго и си видял прекалено много неща, за да нарушиш закони от подобно естество за нещо толкова дребно. Бъди искрен с мен, Жътварю — нали ще бъдем партньори, ще променим целия свят? Не бива да се лъжем и да крием каквото и да е един от друг, така ли е?

Смъртта гледаше Камен право в очите с неразгадаемо изражение. После въздъхна и кимна:

— ДА, ПРАВ СИ, НЕ БЯХ НАПЪЛНО ИСКРЕН С ТЕБ. НАИСТИНА НЕ Е САМО ТОВА И НЯМА ДА КРИЯ НИЩО. ЕТО Я ИСТИНСКАТА ПРИЧИНА.

Жътваря разтвори робата си пред мъжа, разкривайки празния си гръден кош. Той инстинктивно извърна глава.

— ВГЛЕДАЙ СЕ ВНИМАТЕЛНО! — скастри го Смъртта.

Камен фокусира поглед върху голите ребра и едва сега забеляза, че по костите има нещо като лишеи.

— Какво е това? — запита мъжът.

Смъртта изсумтя.

— КОЖА. ПРЕДСТАВЯШ ЛИ СИ? ПОЯВИ СЕ ПРЕДИ ОКОЛО ДЕСЕТИНА ГОДИНИ. БАВНО, НО СИГУРНО СЕ УВЕЛИЧАВА.

— Което значи?

Жътваря се загърна отново и загледа в краката си.

— КОЕТО ЗНАЧИ, ЧЕ АКО ПРОДЪЛЖАВА ВСЕ ТАКА, РАНО ИЛИ КЪСНО ЩЕ СТАНА СМЪРТЕН И ЩЕ ИЗГУБЯ ВСИЧКИТЕ СИ СПОСОБНОСТИ. И КОЛКОТО И ПАРАДОКСАЛНО ДА ЗВУЧИ, МОЖЕ БИ ЩЕ УМРА.

— Смъртта да умре? — почти извика душата. — Ти бързикаш ли се с мене?

— ДЕ ДА ГО ПРАВЕХ — въздъхна Смъртта и отново приседна на ложето. — ЗА ВСИЧКО СА ВИНОВНИ ПРОКЛЕТИТЕ УЧЕНИ И ТЕХНОЛОГИИТЕ, КОИТО РАЗРАБОТВАТ, ОСОБЕНО ОНЕЗИ НАНО ГЛУПОСТИ. С ТЯХ СТАВА ТАКА, ЧЕ ЧОВЕШКОТО БЕЗСМЪРТИЕ СЪВСЕМ СКОРО ЩЕ Е ПОСТИЖИМО. РАЗБИРАШ ЛИ, ПРОСТО Е ВЪПРОС НА ВРЕМЕ — ДВАЙСЕТ ГОДИНИ, ТРИЙСЕТ, ХАЙДЕ В НАЙ-ЛОШИЯ СЛУЧАЙ ДА СА СТО. УЧЕНИТЕ ЩЕ ОТКРИЯТ КАК ДА ПРЕДОТВРАТЯТ СТАРЕЕНЕТО, ЩЕ ЗАПОЧНАТ КОНФЛИКТИ, МОЖЕ БИ ВЪОРЪЖЕНИ СБЛЪСЪЦИ, НО НАКРАЯ ВСИЧКО ЩЕ УТИХНЕ И ЩЕ СЕ УТАЛОЖИ. ПЪРВО ЕДНА ИНЖЕКЦИЯ ИЛИ ХАПЧЕ С БЕЗСМЪРТИЕ ЩЕ СЕ ПРОДАВАТ ЗА БАСНОСЛОВНИ СУМИ САМО НА НАЙ-БОГАТИТЕ, НО ОСТАНАЛИТЕ ЩЕ ВЪЗРОПТАЯТ, ПОСЛЕ ПАК СБЛЪСЪЦИ, ДИВОТИИ И БЕЗСМЪРТИЕТО НАКРАЯ ЩЕ СТАНЕ ДОСТЪПНО ЗА ВСИЧКИ. ХОРАТА ЩЕ СИ ЖИВЕЯТ КРОТКО НА ПРАКТИКА ДО БЕЗКРАЙНОСТ, ЩЕ ПРАВЯТ НОВИ И НОВИ ДЕЦА, ПЛАНЕТАТА ЩЕ СЕ НАПЪЛНИ С ХОРА, КОИТО НЕ ИСКАТ ДА УМИРАТ, И ЗНАЕШ ЛИ ТОГАВА КАКВО ЩЕ СТАНЕ? АЗ ЩЕ БЪДА ИЗЛИШЕН. С ЧОВЕШКОТО БЕЗСМЪРТИЕ ЩЕ ДОЙДЕ И МОЯТА СМЪРТНОСТ. ЩЕ ИЗЧЕЗНА И ЩЕ СЕ РАЗТОПЯ В

ПРОСТРАНСТВОТО. НЕ ИСКАМ ДА СЕ ПОЛУЧАВА ТАКА. МОЖЕ ДА НЕ СТАВАМ ЗА КОРИЦАТА НА СПИСАНИЕ „ТАЙМ“, НО НА СЕБЕ СИ СЪМ СКЪП.

— С други думи, сигурно ще поискаш да отнема живота и на учените в световен мащаб, които се занимават с подобни разработки?

— САМО В КРАЕН СЛУЧАЙ. ВСЕ ПАК, С ПОЯВАТА ТИ ВСИЧКО ЩЕ СЕ ПРОМЕНИ, ЩЕ ДОЙДЕ НОВ СВЕТОВЕН РЕД И ЩЕ НАСТЪПИ ОБЪРКВАНЕ. МНОГО ХОРА ЩЕ ЗАПОЧНАТ ДА СИ ЗАДАВАТ ВЪПРОСИ — КОЙ Е ТОЯ, ОТКЪДЕ ИДВА, НАКЪДЕ ОТИВА, ЗА КАКВО СЕ БОРИ, КАК Е СТАНАЛ ТАКЪВ, ЗАЩО ГО ПРАВИ И Т.Н. ФОКУСЪТ ЩЕ БЪДЕ ВЪРХУ ТЕБ И НАРОДЪТ ЩЕ ИМА ДА СЕ ЧУДИ. А ДОКАТО ВСИЧКИ СЕ НАЧУДЯТ И СЕ НАУМУВАТ, ТИ ЩЕ СВЪРШИШ МНОГО ПОЛЕЗНА РАБОТА И ВСИЧКО ЩЕ СИ ДОЙДЕ НА МЯСТОТО.

— Мислиш ли? — усъмни се душата.

— РАЗБИРА СЕ, СИГУРЕН СЪМ В ТЕБ — усмихна се Смъртта. — МОГА ВЕДНАГА ДА ПРЕЦЕНЯВАМ ХОРАТА ОТ КРАЙ ДО КРАЙ. ТИ СИ ОТ ОНЕЗИ МАЛКОТО, КОИТО КАРАТ СВЕТА ДА СЕ ВЪРТИ ОКОЛО ТЯХ. ТАКЪВ ЧОВЕК МИ ТРЯБВА, ЗА ДА РАЗКАРА ВСИЧКИ ИДИОТИ, ОТГОВОРНИ ЗА СЕГАШНОТО ПОЛОЖЕНИЕ. ТЕ СЪЗДАДОХА ДНЕСНИЯ ХАОС ЧРЕЗ НАЛАГАНЕТО НА ПРИВИДЕН РЕД, А ТИ ЩЕ НАПРАВИШ ОБРАТНОТО — ЩЕ НАЛОЖИШ РЕДА ЧРЕЗ ХАОС.

Камен опря меч на ложето и приседна. Опря брадичка в дланите си, потънал в размишления. Смъртта започна бавно да обикаля около него, изкушавайки го с думи:

— ПРИЗНАЙ СИ, КАМЕНЕ — АКО НЕ ПРЕД МЕН, ТО ПОНЕ ПРЕД СЕБЕ СИ. ТИ ВИНАГИ СИ ИСКАЛ ДА БЪДЕШ ВОИН, ТОВА Е СЪКРОВЕНАТА ТИ МЕЧТА. НИМА ВРЕМЕТО, КОЕТО ПРЕКАРА В КАЗАРМАТА, НЕ БЕ ЖИВОТООТТРЯЗЪКЪТ, В КОЙТО СЕ ЧУВСТВАШЕ НАЙ-ИСТИНСКИ? НЕ ОТРИЧАЙ. ЗА КАКВО Е ИНАЧЕ ТАЗИ ТВОЯ ЛЮБОВ КЪМ ФЕНТЪЗИТО, НЕПОДХОЖДАЩА НА ВЪЗРАСТЕН МЪЖ? ЗА КАКВО СА ВСИЧКИТЕ КНИГИ НА ТАЗИ ТЕМАТИКА В БИБЛИОТЕКАТА ТИ, ВСИЧКИТЕ ФИЛМИ И ИГРИ ОТ ТОЗИ ЖАНР НА КОМПЮТЪРА ТИ? СЕГА ТИ СЕ ПРЕДОСТАВЯ ВЪЗМОЖНОСТ ДА СБЪДНЕШ МЕЧТИТЕ СИ — НИМА ЩЕ Я ИЗПУСНЕШ?

Камен продължаваше да мълчи, все едно изобщо не бе чул и дума. Жътваря се повъртя малко, после изведнъж дръпна пробития си ръкав и навря китка под носа на душата. На ръката му, привързан с овехтяла кожена каишка, се мъдреше пясъчен часовник, чиито последни зрънца пясък вече се отронваха безвъзвратно.

— НЯМА ВРЕМЕ, КАМЕНЕ. РЕШАВАЙ — ДА ИЛИ НЕ?

Мъжът вдигна глава и срещна с нетрепващ поглед огнените пламъчета.

— Не.

— НЕ?

— Не — повтори той и се изправи. — Няма да ти бъда инструмент, слуга или каквото и да е, за да работя за постигането на личните ти цели. Оправяй се.

— НИМА СЕ ОТКАЗВАШ ДОБРОВОЛНО ОТ ВСИЧКО, КОЕТО МОГА ДА ТИ ДАМ? — опита се да го убеди Смъртта.

— Да — отвърна твърдо Камен и бавно се запъти към ръба на платформата. — Не съм убиец, и никога няма да бъда, независимо на каква цена. Предпочитам нещата да следват естествения си път — каквото е писано, това ще се случи. А и твърдо съм убеден, че човечеството въпреки всичко заслужава безсмъртие. Успеем ли да го постигнем, с него ще дойде и мъдростта, нужна за воденето на такъв живот. А сега, Смърт, ако ме извиниш, смятам да се махна оттук.

— КАК? — разсмя се Жътваря. — ДЯВОЛИ И АНГЕЛИ НЯМА ДА ПРИПАРЯТ ТЪДЯВА, ДОКАТО СЪМ НАБЛИЗО. А АЗ УМЕЯ ДА ЧАКАМ — ПОВЕЧЕ ОТ ВСЕКИ ДРУГ.

— Адът и Раят не влизат в бъдещите ми планове — поклати глава Камен, нагло усмихнат. — Сега разбрах, че всъщност умирането не съществува. То е само повратна точка, преминаване от един в друг свят. Затова, поправи ме ако греша, но ако умра тук, ще се преродя отново в света на живите. Така ли е?

— ТИ... — изсъска Жътваря, свил юмруци. — ТАКА Е, НО НЯМА ДА ТИ ПОЗВОЛЯ ДА ГО СТОРИШ.

Смъртта грабна опрания в ложето меч и замахна с него. Дори въздухът проблясваше тъжно пред острието, разделяйки се с част от своите молекули, отиващи право в небитието. Ала вече бе късно — мъжът разпери ръце и просто се отпусна назад, избягвайки Мордесур.

Падайки към земята, той не спираше да се усмихва.

* * *

Едно бебе нададе първия си плач в проста колиба нейде в Либерия.

— Какъв си красавец — шепнеше зарадван баща му, докато нежно го люлееше. — За пети път ми се ражда син и пак не мога да си намеря място от щастие. Ще те нарека Кру, в чест на прадедите ти.

Обляната в пот майка се насили да се усмихне.

— Все за синовете си говориш Боми, а за двете си дъщери и дума не обелваш — ласкаво го сгълча тя.

Боми се наведе и нежно я целуна.

— Прости ми Лофа, говоря глупости, защото съм твърде щастлив. Ето ти го, нашия малък Кру. Аз отивам на брега, да видя дали момчетата не са хванали някоя риба.

— Върни се по-скоро — помоли го тя.

Мъжът ѝ поклати глава.

— Щом се азори и отивам право на такавата плантация. Дано белите този път ме харесат и вземат на работа.

— Стар си за това — опита се да го разубеди тя. — Знаеш, че наемат само млади, а и половината семейство вече работи там. Моля те, недей...

Боми разпери ръце отчаян.

— Няма какво друго. Тежко е, работи се от сутрин до вечер, парите са нищожни... Но нямаме избор.

Мъжът излезе, сподирян от погледа на съпругата си.

— Дано поне ти имаш избор един ден, детето ми — прошепна Лофа и една сълза се търкулна по бузата ѝ.

* * *

— ГЛУПАК — изсумтя Смъртта. — ТОЛКОВА Е ПРОСТО, АМА СЕ ИСКА АКЪЛ, ДА ПОМИСЛИШ МАЛКО. АКО В РЕАЛНИЯ СВЯТ ОТНЕМЕШ САМ ЖИВОТА СИ, ТОЗИ НАЙ-БЕЗЦЕНЕН ДАР, СИ ОБРЕЧЕН ДА СТРАДАШ В ОТВЪДНОТО. АКО ЛИ ПЪК СЕ САМОУБИЕШ НА ОНЯ СВЯТ, СЕ ПРЕРАЖДАШ, НО ЩЕ

СТРАДАШ ЦЯЛ ЖИВОТ. ПРАВИЛА, КАКВО ДА ГИ ПРАВИШ. НИЩО, ПАК ЩЕ СЕ СРЕЩНЕМ С ТЕБ, КАМЕНЕ, И ТО СКОРО — ПО МОИТЕ МЕРКИ ЕДИН ЧОВЕШКИ ЖИВОТ ТРАЕ ПО-МАЛКО ОТ МИНУТА.

Жътваря отпрати зоркия си поглед към най-близката платформа, където стоеше гол до кръста, ала достолепен възрастен мъж. Късата му, подредена в рейнджърска прическа коса и катинарчето бяха снежнобели, а мускулите му се открояваха учудващо по загорялото тяло, което бе обсипано с кръгли белези. Ангел и дявол безуспешно го дърпаха за ръцете от двете му страни, но той сякаш не ги забелязваше, защото яркосините му очи бяха насочени неотклонно към гигантския скелет.

— Я ДА ВИДИМ КАКВО ИМАМЕ ТУК — промърмори Смъртта и размаха веднъж-дваж Мордесур. — МАНФРЕД ЕРИХ РУДЕЛ, ШЕЙСЕТГОДИШЕН ГЕРМАНСКИ УЧИТЕЛ ПО ФЕХТОВКА, БАЩА НА ШЕСТ ДЕЦА И ДЯДО НА ЧЕТИРИМА ВНУЦИ. ЗАГИНАЛ ОТ НОЩНАТА АТАКА НА ПЕТИМА АЛБАНЦИ, РЕШИЛИ ДА ОБЕРАТ ИМЕНИЕТО МУ. УМИРА НАДУПЧЕН ОТ КУРШУМИТЕ ИМ, НО БЛАГОДАРЕНИЕ НА ДЪЛГАТА ПРАКТИКА И КОЛЕКЦИЯТА СИ ОТ ХЛАДНИ ОРЪЖИЯ ГИ ВЗЕМА ВСИЧКИТЕ СЪС СЕБЕ СИ, УСПЯВАЙКИ ДА ОПАЗИ НАЙ-ЦЕННОТО — СВОЕТО СЕМЕЙСТВО. ХМММ, ДАЛИ ПЪК НЕ БИ ПРИЕЛ ЕДНО... НЕОБИЧАЙНО ПРЕДЛОЖЕНИЕ?

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.